

Basel Kriterleri Çerçevesinde Operasyonel Risk Ölçüm Yöntemlerinin Karşılaştırılması: Örnek Bir Uygulama

Mehmet Ali CANDOĞAN*
Mikail ALTAN**

ÖZET

Bankalar, ekonomik sistem içerisinde varlıklarını devam ettirebilmek için çeşitli risklere maruz kalmaktadırlar. Bu risklerden birisi de operasyonel risktir. Operasyonel risk; sadece süreç, sistem ve insan tarafından kaynaklanmamakta, ayrıca kontrol altında olmayan nedenlerle ve mevzuata uyulmaması sonucu da meydana gelebilmektedir. Bu riski önlemeye yönelik olarak bankalar da; mevzuatta belirtilen operasyonel riski hesaplama yöntemlerinden birini kullanarak kendi operasyonel riskini hesaplamak ve bu risk ile orantılı olarak sermaye ayırmak durumundadırlar. Ayrılacak sermayenin atıl vaziyette bekleyeceği ve reel manada etkin olarak kullanılmayacağı düşünüldüğünde bankaların amacı; bu risk için ayrılacak sermaye miktarını kurallar çerçevesinde minimize etmek ve avantaj sağlamak, böylece kaynakları daha etkin kullanmaktır.

Finansal piyasalardaki yoğun rekabet bankaların giderlerini azaltmasını kaynaklarını ise artırmalarını gerektirmektedir. Operasyonel risk için ayrılan sermaye gereksiniminin azaltılması, sermayenin kaynak olarak kullanılması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla rekabet avantajı elde etmek ve kaynakların etkin kullanımını sağlamak isteyen bankalar, operasyonel risk sermaye gereksinimini minimize etmek isterler.

Bu çalışmada; bankaların operasyonel risk ve hesaplama yöntemlerine değinilmiş, örnek bir uygulama yapılarak bankaların hangi yöntemi tercih etmelerinin kendileri açısından daha faydalı olacağı tespit edilmeye çalışılmıştır. Örnek uygulama sonuçlarına göre operasyonel risk hesaplama yöntemi karmaşıklıkça operasyonel riske esas tutar ve operasyonel risk sermaye gereksiniminin azaldığı tespit edilmiştir. Hesaplamasını gerçekleştirebildiğimiz 3 yöntemden banka için en faydalı olanının standart yöntemde alternatif yaklaşım olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Operasyonel risk, Basel Kriterleri, Sermaye yeterliliği rasyosu

Comparison Of Operational Risk Measurement Methods By Depending On Basel Criterions: A Case Study

ABSTRACT

Banks, in order to maintain their presence in the economic system are exposed to various risks. One of these risks is operational risk. Operational risk; only the processes, systems and people, are not caused by, also with reasons not in control and as a result of not complying regulations, may occur. In order to prevent this risk, banks, by using one of the calculation methods specified in the legislation, are required to calculate own operational risk and allocate capital in proportion to this risk. Considered to the capital to be allocated, will be almost idle and can not be used effectively in the real sense, the purpose of the banks is; to minimize the amount of capital to be allocated for these risks within the framework of rules and get the advantage, so to use resources more efficiently.

Banks have to increase resources and reduce its costs because of intense competition in financial markets. Reducing capital requirements for operational risk means to use capital as resources. Therefore, to achieve competitive advantage and want to ensure efficient use of resources, banks want to minimize operational risk capital requirements.

In this study, banks' operational risks and their calculation methods are mentioned, by making an example application it is tried to determine the method which will be more useful to choose for banks. We can perform the calculation of the three methods is most beneficial for the bank is understood that alternative approaches to Standard Methods.

Keywords: Operational risk, Basel Criterions, Capital adequacy ratio

* Türkiye Finans Katılım Bankası, Denetçi

** Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi

1. GİRİŞ

Bankalar ekonominin en önemli unsurlarından biridir. Özellikle ticari bankalar ekonomik sistem içerisindeki görevlerini yerine getirirken hem varlıklarını devam ettirebilmek hem de sahiplerine kar sağlamak isteyecektir. Rekabet koşullarının arttığı, gelir kaynaklarının azaldığı, krizlerin patlak verdiği ve küreselleşen dünyanın herhangi bir noktasında gerçekleşen ekonomik bir değişikliğin tüm ekonomileri ve dolayısıyla bankaları da etkilediği günümüzde, bankalar da ayakta kalabilmek için çeşitli risklere girmek durumundadırlar. Bu riskler genel itibari ile piyasa riski, kredi riski ve Basel Kriterleri ile çalışmalara ve hesaplamalara dâhil edilen operasyonel risktir.

Bankaların hedefleri arttıkça ürünleri, şubeleri, personeli vb. de artmakta, bu durum katlanılan riskleri de çeşitlendirmekte, işlemler karmaşıktıkça da daha fazla risk oluşmaktadır. Bu risklerden operasyonel riske Basel II ile birlikte oldukça fazla önem verilmiştir. Yine Basel II’de operasyonel riskin hesaplama yöntemleri belirlenmiş, bu hesaplamalara paralel olarak BDDK da, bankaların bu risklerini minimize edebilmeleri için sermaye ayırmalarını zorunlu kılmış ve Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine Ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik ile operasyonel risk sermaye gereksinimlerinin hesaplanabileceği yöntemleri açıklamıştır. Bu durum bankalara ek bir külfet getirmiştir. Sonuç olarak; karını artırmak için giderlerini azaltmaya çalışan ve kaynaklarını en etkin şekilde kullanmak isteyen bankalar, operasyonel risk sermaye gereksiniminin minimize edilmesini ve ayrılacak bu kaynağın daha etkin kullanılmasının yollarını arayacaktır. Bunu sağlamak için de, Basel Kriterlerinde ve ilgili Yönetmelikte belirtilen operasyonel risk hesaplama yöntemlerinden uygun olanını tercih etmek durumundadırlar.

Bu çalışmada; bankaların operasyonel risk ve hesaplama yöntemlerine değinilmiş, örnek bir uygulama yapılarak bankaların hangi yöntemi tercih etmelerinin kendileri açısından daha faydalı olacağı tespit edilmeye çalışılmıştır.

2. RİSK ve ÇEŞİTLERİ

Risk, zararın ortaya çıkma ihtimali olarak kabul edilmektedir. Uluslararası İç Denetim Enstitüsü (IIA) tarafından yapılan tanımlamaya göre de risk; kurumun stratejik, mali ve operasyonel hedeflerini gerçekleştirmesini engelleyecek, her türlü olayın gerçekleşme olasılığıdır. Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelikte risk işleme ya da faaliyete ilişkin parasal kaybın ortaya çıkması veya bir giderin ya da zararın oluşması halinde ekonomik faydanın azalması ihtimali olarak tanımlanmaktadır. (BDDK, 2012a; 3)

Bankalar genel itibariyle 3 tip risk ile karşı karşıyadır. Bunlar; piyasa riski, kredi riski ve operasyonel risktir. Bankacılığın risk alanı geniş olduğundan bankalar bu riskleri çeşitli strateji ve yöntemlerle minimize etmeye çalışırlar.

2.1. Kredi Riski

Bankalar, özkaynaklarından ya da topladığı fonlardan kredi kullanmaktadır. Bu kullanılan kredilerin belirlenen kar hedeflerine ulaşılması, ödeme yükümlülüklerin yerine getirilmesi açısından zamanında geri dönüşleri son derece önemlidir. Bu nedenle bankalar kredi müşterilerini doğru değerlendirmelidirler. İyi ve doğru değerlendirme yapamadıklarında, bankalar doğru kararlar veremeyebilirler. Bu da kredi riskini ortaya çıkarır.

Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmeliği’nde kredi riski, “kredi müşterisinin yapılan sözleşme gereklerine uymayarak yükümlülüğünü kısmen veya tamamen zamanında yerine getirememesinden dolayı bankanın maruz kalabileceği zarar olasılığı”(BDDK, 2012a: 3) olarak tanımlanmaktadır.

2.2. Piyasa Riski

Genel olarak piyasa riski; bankaların bilanço içi ve dışı hesaplarında takip ettikleri varlıkların, pozisyonların piyasa değerinin düşmesi nedeniyle zarara uğraması ihtimali olarak tanımlanabilir. Bu tanım biraz daha açılırsa; bankanın faaliyet gösterdiği ekonomik piyasalarda yaşanan dalgalanmalar ve bunun sonucunda meydana gelebilecek değişiklikler nedeniyle bankanın pazarladığı finansal araçların fiyatlarını ve değerlerini olumsuz yönde etkileyebilme olasılığı olarak da ifade edilebilir. BDDK’ya göre ise; bankanın genel piyasa riski, kur riski, spesifik risk, emtia riski, takas riski ve alım satım hesaplarındaki karşı taraf kredi riski nedeniyle maruz kalabileceği zarar olasılığıdır. (BDDK, 2012b:4)

Piyasa riski, bir zaman diliminde meydana gelebilir ve bu riskin minimize edilmesi, ancak piyasadaki kurumlarla ilgili bilgilerin zamanında, doğru ve şeffaf olarak alınmasını gerektiren piyasa disiplini ile gerçekleşebilir. Bankacılık sektöründe piyasa disiplininin sağlanmasıyla birlikte, piyasadaki ilgili birimler, çok daha sağlıklı değerlendirmeler yapabilecekler ve böylece istenmeyen riskler en aza indirilecektir (Erçel, 2000b; 135).

Piyasa riski kapsamında;

- Faiz oranı riski
- Döviz kuru riski
- Likidite riski
- Hisse senedi pozisyon riski
- Piyasa fiyat oranlarına ilişkin diğer riskler yer almaktadır.

Faiz Oranı Riski: İlgili Yönetmeliğe (BDDK, 2012b:1) göre faiz oranı riski; bankanın, faiz oranlarındaki hareketler nedeniyle finansal araçlara ilişkin pozisyon durumuna bağlı olarak maruz kalabileceği zarar olasılığını ifade etmektedir. Aynı zamanda faiz oranlarında meydana gelen dalgalanmaların sonucunda, finansal araçların değerinde ortaya çıkan değişimlerin firmaların nakit akımları, bilançolarının aktif ve pasif yapıları üzerinde yarattığı olumsuz etkiler olarak da tanımlanabilir. Faiz riski, aktif kalemleriyle pasif kalemleri arasında vade veya faiz bazında bir uyumsuzluk olması veya değişken faizli mali yükümlülüklerin gelecekteki nakit akımları, gelir-gider üzerinde belirsizliğe yol açması halinde ortaya çıkar (Yıldırım, 2004: 9). Bu risk herhangi bir yatırımdan beklenen getiriye olumlu veya olumsuz etkilemektedir. Çünkü faiz oranı, vade sonunda elde edilecek veya dışarıya aktarılacak nakit akımları üzerinde doğrudan etki etmektedir (Kahraman, 2000: 3).

Döviz Kuru Riski: Bankaların, tüm döviz varlık ve yükümlülükleri nedeniyle döviz kurlarında meydana gelebilecek değişiklikler sonucu maruz kalabilecekleri zarar olasılığı (BDDK, 2012b:3) olarak da tanımlanan döviz kuru riski, ülke parasının diğer yabancı paralar karşısında değer kaybetmesi veya kurumun döviz pozisyonunda mevcut yabancı paraların, birbirleri arasındaki değerlerinde meydana gelen değişimler sonucunda zarara uğrama ihtimalidir. (Mandacı, 2003: 71) Kur riskinin artması, açık pozisyon halinde yani bankaların yabancı para yükümlülüklerinin, yabancı para varlıklarını aşması durumunda söz konusu olup, yabancı paranın değer kaybetmesi halinde, banka kar edecek, değer kazanması halinde ise zarara uğrayacaktır. Kapalı pozisyonda yani yabancı para yükümlülükler, varlıkların altında olması durumuna ise; yabancı paranın değer kaybetmesi halinde, banka zarara uğrarken, değer kazanması halinde ise kar elde edecektir (Atan, 2002: 28). Dolayısıyla kur riskinin takibi büyük önem arz etmektedir.

Likidite Riski: Likidite riski, bankaların menkul kıymet satışı veya yeniden borçlanma yoluyla uygun maliyetli nakit sağlama zorluğu içerisine girmesidir. Bankalar gerek kredi faaliyetlerini ve yatırımlarını sürdürebilmek, gerekse mevduat sahiplerinin taleplerini karşılayabilmek için yeterli miktarda kullanılabilir fon bulundurmaları zorundadırlar (İyigün, 2000: 3). Fonların yetmediği durumlarda bankalar likidite riski ile karşı karşıya kalacak, müşterilerin hesaplarındaki paralarını çekmesi ve herhangi bir finans piyasasından kaynak sağlayamaması durumunda ise bu risk büyüyecektir. Likidite riski ile; beklenen nakit girişlerinin gerçekleşmemesi, mevduatın çekilmesi, gayrinakdi kredilerin nakde dönüştürülememesi gibi nedenlerle fon ihtiyacı ve beklenmedik fon taleplerini yerine getirememesi durumunda karşı karşıya kalınmaktadır. Yani likidite riski, bankanın taahhütlerini zamanında veya makul bir maliyetle karşılayamama tehlikesidir. (Altıntaş, 2006: 111) Söz konusu durum da bankanın yüksek maliyetle borçlanmasına neden olan, karını azaltan bir unsurdur. Literatürde likidite riski ile ilişkili aynı sonucu veren risk tanımlamaları da mevcuttur. Bankanın günlük operasyonlarını fonlayamaması fonlama riski (Heffernan, 1996: 18), bankanın varlıkları ile borçlarını ödeme kapasitesini yitirmesi de tasfiye riski (Frexias ve Rochet, 1999: 221) olarak tanımlanmaktadır.

Hisse Senedi Pozisyon Riski: İlgili Yönetmelikte (BDDK, 2012b:2) de belirtildiği üzere hisse senedi pozisyon riski; bankanın, alım satım hesapları içinde yer alan hisse senedi pozisyon durumuna bağlı olarak hisse senedi fiyatlarındaki hareketler nedeniyle maruz kalabileceği zarar olasılığıdır. Yani, şirkete ortaklık hakkı veya kârından pay alma hakkı taniyan menkul kıymetlerin şirketin dağıttığı temettü veya benzeri

gelirlerin azalması nedeniyle veya genel ekonomik durumda meydana gelen olumsuz gelişmeler sonucunda oluşan fiyat düşmeleri nedeniyle doğan zarar ihtimalidir. (Babuşcu, 2005: 22).

Piyasa Fiyat Oranlarına İlişkin Diğer Riskler: Bu riskler arasında yetersiz ya da yanlış yasal bilgi ve doküman nedeniyle alacakların değer kaybederek geri dönmesi ya da yükümlülüklerin beklenenin üzerinde gerçekleşmesi durumunu ifade eden yasal risk (Bolgün ve Akçay, 2009: 206-210), bir bankanın faaliyetlerindeki başarısızlıklarından dolayı ya da mevcut yasal düzenlemelere uygun davranılmaması sonucunda ortaya çıkan itibar riski, getiri eğrisi riski, temel risk vb. riskler sayılabilir.

2.3. Operasyonel Risk

Yetersiz veya başarısız iç süreçler, insanlar ve sistemlerden ya da harici olaylardan kaynaklanan ve yasal riski de kapsayan zarar etme olasılığı operasyonel riski ifade etmektedir.(BDDK, 2012b:4) Bu tanımlamadan da anlaşıldığı üzere operasyonel riskler; 4 temel nedenden ortaya çıkmaktadır. Bunlar; insan hataları, sistem hataları, süreç hataları, dışsal faktörler olarak sayılmaktadır. Aşağıda tablo 1’de bu nedenlerin detayları yer almaktadır. (Erdoğan ve Ülbeği, 2009:49)

Tablo 1. Operasyonel Riskin Kaynakları

İçsel ya da Kriminal Nedenler -Hırsızlık, dolandırıcılık -Banka çalışanları ile müşteri arasında gizli hileli anlaşmalar -Banka şubelerindeki çalışanlar arasında gizli hileli anlaşmalar Para Aklama	İşlem Süreci Nedenleri -Hatalı işlem -Zayıf dokümantasyon -Verilerin yanlış kaydedilmesi	Yönetim Süreçleri -İç denetimin engellenmesi -Yöneticilere eksik rapor sunulması -Deneyimli kredi biriminin dağıtılması
İnsan Kaynakları -Yetenek, psikolojik ve etik değer kusurlarının belirlenmesine yönelik testlerin başarısızlığı -Kayırmacılık -Beyin avcılar ile insan kaynakları çalışanları arasındaki muvazaalı ilişkiler	Teknolojik nedenler - Yazılım programlarına yapılan yatırım riskleri -Teknolojik donanımın eskimesi -İhtiyaca uygun teknolojinin bulunamaması	Satış Uygulamaları -Yanlış yanıtıcı raporlar, demeçler
Yetkisiz İşlemler -Döviz ticareti -Uygun teminat olmaksızın verilen kredi	Dışsal Koşullar - İktisadi daralma eğilimleri çalışanları olumsuz etkiler	Felaketler -Sel, grev, terörist saldırılar

Prosedür hataları, yönetim yanlışları, bilgisayar ve network arızaları, hizmet ya da ürün kalite farklılıkları, sahtecilik, terörist saldırılar, ilgili mevzuat ya da şirket politikaları ile uyumsuzluk vb. operasyonel riskler her zaman birer risk olarak yapılan işin parçası olmuştur. (Bolgün ve Akçay, 2009: 214) Bu riskler çoğunlukla kurum içi kontrollerin aksaması, süreçlerin doğru sıralanmaması, şirket yönteminin hataları nedeniyle realize olmaktadır. Operasyonel risk, risk yönetimi ve ölçülmesi alanında en yeni kavram olarak karşımıza çıkmakta olup, Basel II ile kredi ve piyasa riski ölçüm ve yönetim çalışmalarına yeni risk türü olarak eklenmiştir.

3. OPERASYONEL RİSK YÖNETİMİ VE ÖLÇÜMÜ

Günümüz banka yönetimlerinin en önemli amaçlarından birisi de bu operasyonel risklerin, banka süreçlerine olan olumsuz etkileri minimize etmektir. Basel kriterleri, bankaların operasyonel risklerinin ölçülebilmesi ve yönetilebilmesi için standartlar getirmiştir. BDDK da bu standartlar çerçevesinde bankaların sermaye gereksinimlerini doğru bir şekilde ölçüp, hesaplayıp, yönetebilmesi için gerekli tedbirleri almıştır.

3.1. Operasyonel Risk Yönetimi

Bankalardaki operasyonel riskin yönetiminin önemi, Basel II standartları ile ortaya çıkmıştır. Basel II, 3 yapısal bloktan oluşmaktadır. 1.Yapısal Blok'ta; bankaların sermaye yükümlülüklerine esas tutarın hesaplanması beklenmektedir. Bu sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasında daha önce yalnızca kredi

riski ve piyasa riski dahil edilirken, 2.Yapısal Blok ile operasyonel risk de hesaplama ve çalışmalara dahil edilmiştir. 2.Yapısal Blok ile de operasyonel risk ile ilgili şu gelişmeler sağlanmıştır:

- Bankanın genel risk yönetimi uygulamaları içerisinde operasyonel risk yönetimine ilişkin temel unsurlara sahip olması
- Bankanın yasal sermaye yükümlülüğünün hesaplamasında kullanılan yöntemle ilişkin ölçütleri yerine getirmesi
- Bankanın ekonomik sermaye tahsisinde operasyonel riskin diğer unsurlarını da değerlendirmeye dahil edilmesi
- Denetim otoritesinin operasyonel riskler için ilave sermaye yükümlülüğü getirmesi

3.Yapısal blok ile bankaların riskleri, risk yönetim sistemleri ve sermaye yeterlilikleri konularında kamuya açıklamada bulunmaları yükümlülüğü getirilmektedir. Böylece etkin bir kamuyu bilgilendirme süreci ile bankanın daha şeffaf ve açık faaliyette bulunması sağlanarak, piyasanın, bankanın finansal yapısı ve taşıdığı riskler hakkında bilgi edinmesi ve edindiği bu bilgiler doğrultusunda vereceği tepkiler yoluyla bankayı ödüllendirmesi veya cezalandırması sağlanacaktır. (Mazıbaş, 2005:11-15)

Kamuya yapılacak açıklamalarda; operasyonel riskin yönetimine ilişkin izlenen stratejiler ve uygulanan süreçler, yapısı ve organizasyonu, raporlama ve ölçüm sistemleri, operasyonel riskten korunma stratejileri, sermaye yükümlülüğü hesaplama ve diğer ölçüm yaklaşımlarına ait yöntem bilgileri, ayrılan sermaye miktarı gibi başlıklar yer almaktadır. Bu bilgilerin kamu ile paylaşılması otomatik olarak bankaların piyasa disiplini sağlayacak ve kurumsal risk yönetimini de kolaylaştıracaktır. Kar hedefleri olan ve bunun için de geniş bir risk yelpazesine dahil olan bankaların piyasa disiplininin sağlanması, 1. ve 2.yapısal bloklarla birlikte düşünüldüğünde operasyonel riskin yönetilmesinin son derece önem arz ettiğini söylemek mümkündür.

Ürünlerin, süreçlerin ve mevzuatın karmaşıklaşması, satın alma ve şirket birleşmelerinin artması, küresel düzeyde hizmet veren şirketlerin çoğalması ve ulaştıkları büyüklük düzeyi, rekabetin ve belirsizliklerin artması, suistimallerin boyutlarının büyümesi ve skandalların ortaya çıkması, kontrol süreçlerinin tüm gelişmeler karşısında zayıf kalması, 7 gün 24 saat hizmet sunumu, belirli hizmetlerde taşeron kullanımı, bankacılık sektöründe bilgi sistemlerinin ve internetin öneminin artması vb. hususlar operasyonel risk yönetiminin önemini daha da artırmaktadır. (Uysal, 2009:76)

Bankaların operasyonel risk yönetimi faaliyetleri; tanımlama, ölçüm ve kontrol olarak üç genel başlık altında değerlendirilebilir.

3.2. Operasyonel Riskin Tanımlanması

Etkin bir operasyonel risk yönetimi sistemi ve kontrol çerçevesinin sağlanması için operasyonel risklerin doğru bir şekilde tanımlanması ve tespit edilmesi büyük önem arz etmektedir. Bu risklerin tanımlanması ve tespitinde ise şu analizlere ihtiyaç duyulmaktadır (Uysal, 2009:77):

Operasyonel Risk Kayıp Veri Tabanı: Karşılaşılan tarihsel kayıp verilerinden oluşmakta, bankanın maruz kalabileceği sıra dışı olayları ve beklenmeyen riskleri kapsamamaktadır. Sık karşılaşılan fakat etkisi düşük olaylar yer almaktadır. Bu veri tabanı sayesinde kontrol eksiklikleri, zayıflıkları tespit edilebilmektedir.

Anahtar Risk Göstergeleri: Banka personelinin düzenlediği muhasebe fişlerindeki iptallerin artması, imzasız fişlerin artması, kasa açıklarının artması, vadesinden önce bozulan mevduat adetleri gibi operasyonel risklerin gerçekleşme olasılığını göstermektedirler.

Öz Değerlendirme: Toplantılar, yüz yüze yapılan görüşme, anket gibi yöntemlerle, operasyonel risk farkındalığının ve kültürünün bankada oluşturulması, çalışanların kontrol bilincinin artırılması amacıyla öz değerlendirme yapılmaktadır. Bu çalışma dahilinde personelin operasyonel riskler ve kontrollere yönelik gerçekleştirilen değerlendirmelere bizzat katılımı sağlanır.

Risk Haritaları: Bankanın birimleri, süreçleri, iş akışları risk türlerine göre ayrıştırılarak, bankaya ait risk haritası çıkarılabilmektedir. Bu uygulama, bankanın zayıf noktalarını ortaya çıkartarak, yönetimin tedbir ve eylemlerinin öncelik sırasını bu çalışma sonuçlarına göre belirleyebilmesine yardım etmektedir. Risk haritaları kapsamında, banka şubeleri, belirlenmiş bölgeler ya da organizasyon yapısındaki iş kollarının operasyonel risk düzeyleri derecelendirilmekte, bu derecelerin hesaplanmasında; operasyonel riskin düzeyi

ve kontrollerin etkinliği ile ilgili çalışanların değerlendirmeleri, anahtar risk göstergeleri ve kayıp veri tabanından elde edilen veriler operasyonel risk yönetimi birimleri tarafından değerlendirmeye dahil edilir. Risk odaklı denetim planlamasında da risk haritası sonuçlarından faydalanılabilir.

Senaryo Analizleri: Operasyonel risklerin tanımlanması ve tespitinde, ileri ölçüm yaklaşımını kullanmayan bir bankada beklenmeyen ve sıra dışı operasyonel risklerin analiz edilmesinde faydalanılmaktadır.

3.3. Operasyonel Risk Ölçümü

Sermaye gereksinimi hesaplanmasında Basel Komitesi dört farklı yaklaşım önermiştir. Bunlar Temel Gösterge Yaklaşımı, Standart Yaklaşım, Alternatif Standart Yaklaşım, Gelişmiş Ölçüm Yaklaşımlarıdır. Bankalar bu yöntemleri seçmekte serbest bırakılmışlardır. (Bolgün ve Akçay, 2009: 665)

BDDK da bu düzenlemelere uygun olarak yayınladığı Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelikte bu hesaplamalara değinmiştir. İlgili Yönetmeliğin 23.Maddesi'nde; "Operasyonel riske esas tutar, temel gösterge yöntemi veya standart yöntem ile hesaplanır. Standart yöntemin kullanılabilmesi için Kurumdan izin alınması zorunludur." ifadesi yer almakta olup, 26.Madde'de Standart yöntemde alternatif uygulamadan da bahsedilmiştir.

3.3.1. Temel Gösterge Yöntemi

Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelikte "Bankanın son üç yıl itibarıyla gerçekleşen yılsonu brüt gelir tutarlarının yüzde onbeşinin ortalamasının onikibuçuk ile çarpılması suretiyle bulunacak değer, operasyonel riske esas tutar olarak dikkate alınır." ifadesi bu yöntemin en kolay yöntem olduğunu göstermektedir. Burada yıllık brüt gelir tanımının neleri içerdiği önem arz etmektedir. Yönetmeliğe göre; brüt gelir, ilan edilen finansal raporların gelir tablosunda yer aldığı şekli ile; net faiz gelirlerine, net ücret ve komisyon gelirlerinin, bağlı ortaklık ve iştirak hisseleri dışındaki hisse senetlerinden elde edilen temettü gelirlerinin, ticari kâr/zararın (net) ve diğer faaliyet gelirlerinin eklenmesi, alım satım hesabı dışında izlenen aktiflerin satılmasından elde edilen kar/zarar, olağanüstü gelirler, hesaplama yapan bankanın ana ortağı, bağlı ortaklıkları veya ana ortağının bağlı ortaklıkları veya bu Yönetmelik veya muadili düzenlemelere tabi kuruluşlardan alınan destek hizmeti karşılığı yapılan faaliyet giderleri ve bir bankadan alınan destek hizmeti karşılığı yapılan faaliyet giderleri ve sigortadan tazmin edilen tutarların düşülmesi suretiyle hesaplanacağı belirtilmiştir.

3.3.2. Standart Yöntem

Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelikte 25. Maddesi bu yöntemi açıklamaktadır. Standart yöntemde operasyonel riske esas tutar, yıllar itibarıyla faaliyet kolları bazında bulunacak sermaye yükümlülüğü tutarları toplamının son üç yıllık ortalamasının oniki buçuk ile çarpılması suretiyle bulunur. Yıllar itibarıyla faaliyet kolları bazında sermaye yükümlülüğü toplamı, her bir faaliyet koluna ilişkin yıllık brüt gelirin aşağıdaki tabloda yer alan bu faaliyet kollarına karşılık gelen oranlar ile çarpılması suretiyle bulunacak değerlerin her bir yıl için ayrı ayrı toplanması suretiyle hesaplanmaktadır.

Tablo 2. Faaliyet Kolları ve Oranlar (BDDK,2012b:28)

Faaliyet Kolları	Faaliyetler	Oran (%)
Kurumsal finansman	Finansal araçlara ilişkin aracılık yüklenimi ve/veya bu kapsamdaki finansal araçlara ilişkin satın alma taahhütleri. Aracılık yüklenimine ilişkin hizmetler. Yatırım danışmanlığı hizmetleri. Sermaye yapısı, endüstriyel strateji ve ilgili diğer konularda şirketlere verilen danışmanlık hizmetleri, şirketlerin satın alınması, devralınması ve birleşme konularında danışmanlık verilmesi ve diğer ilgili hizmetler. Yatırım araştırmaları, finansal analizler ve finansal araçlarla ilgili işlemler hakkında diğer genel danışmanlık hizmetleri.	18
Alım satım	Kendi nam ve hesabına alım satım işlemleri. Aracılık hizmetleri. Bir veya birden fazla finansal araç için alım satım emirlerinin alınması ve iletilmesi hizmeti. Emirlerin müşteriler adına gerçekleştirilmesi. Finansal araçların alım taahhüdü olmadan aracılık yüklenimleri. Çok Taraflı Alım Satım faaliyeti.	18
Perakende bankacılık (6 ncı maddede belirtilen perakende alacak sınıfına dahil olma şartlarını taşıyan gerçek kişi ve KOBİ'lerle gerçekleştirilen faaliyetler)	Mevduat ve katılım fonu kabulü. Borç verme. Finansal kiralama. Garantiler ve taahhütler. Yatırım danışmanlığı hizmetleri.	12
Perakende aracılık (6 ncı maddede belirtilen perakende alacak sınıfına dahil olma şartlarını taşıyan gerçek kişi ve KOBİ'lerle gerçekleştirilen faaliyetler)	Bir veya birden fazla finansal araç için alım satım emirlerinin alınması ve iletilmesi hizmeti. Emirlerin müşteriler adına gerçekleştirilmesi. Finansal araçların alım taahhüdü olmadan aracılık yüklenimleri.	12
Ticari bankacılık	Mevduat ve katılım fonu kabulü. Borç verme. Finansal kiralama. Garantiler ve taahhütler	15
Takas ve ödemeler	Fon transfer hizmetleri. Ödeme araçlarının çıkartılması ve yönetilmesi işlemleri.	18
Acente hizmetleri	Saklama hizmetleri ve nakit/teminat yönetimi gibi hizmetler de dâhil, finansal araçların müşteriler adına muhafazası ve yönetimi hizmetleri.	15
Varlık yönetimi	Portföy yönetimi. KYK yönetimi. Diğer varlık yönetim hizmetleri.	12

Bankalar bu yöntemi kullanabilmeleri için gerekli kriterleri yerine getirmek durumundadırlar. Bu kriterler aynı Yönetmelikte belirtilmiştir. (BDDK,2012b:29) Buna göre;

- Bankalar, mevcut faaliyet kollarına ve faaliyetlerine ilişkin brüt gelir tutarının standart çerçeveye eşleştirilmesi için belirli politikalar ve kriterler geliştirmeli ve bunları yazılı hale getirmelidir. Bu kriterler, sürekli gözden geçirilmeli ve yeni veya değişen faaliyet kolları, faaliyetler ve riskler için gereken düzenlemeler yapılmalıdır.
- Bankalar, Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik'te belirtilen operasyonel riske ilişkin sistem ve politikalara ilave olarak, aşağıda sayılan yeterlilik kriterlerine uyumu sağlamalıdır;
 - Bankaların operasyonel riske yönelik yazılı hale getirilmiş bir değerlendirme ve yönetim sistemine sahip olmaları ve bu sistemle ilgili sorumlulukların dağıtılmış olması gerekir. Bankalar, operasyonel risklerini tanımlamalı ve önemli kayıp verileri de dâhil ilgili operasyonel risk verilerini takip etmelidir. Bu sistem, düzenli ve bağımsız gözden geçirmeye tâbi tutulmalıdır.
 - Operasyonel risk değerlendirme sisteminin, bankanın risk yönetim süreçleri ile bütünleştirilmesi gereklidir. Bu sistemin çıktısı, bankanın operasyonel risk profilinin izlenmesi ve kontrol edilmesi sürecinin tamamlayıcı bir parçası olmalıdır.
 - Bankalar, ilgili birimlere operasyonel risk raporları sunan bir yönetim raporlama sistemi oluşturmalıdır. Bankalar, yönetim raporlarında bulunan bilgiler çerçevesinde gerekli tedbirlerin uygulanmasına yönelik prosedürler oluşturmalıdır.

Bu kriterlerle beraber brüt gelirin faaliyet kollarına eşleştirilmesi de önem arz etmektedir. Açıkta faaliyet kalmamalı, mükerrerlik önlenmeli, piyasa ve kredi riski için kullanılan sınıflamalarla tutarlı olmalı, eşleştirme politikası üst yönetimin sorumluluğunda olmalıdır.

3.3.3. Standart Yöntemde Alternatif Uygulama

Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelikte de belirtildiği gibi; Standart yöntemde alternatif uygulamanın kullanılması halinde, operasyonel riske esas tutar perakende ve ticari bankacılık faaliyet kollarının her bir yıla ilişkin yıllık brüt gelir rakamları yerine, bu faaliyet kolları kapsamındaki nakit kredi ve diğer alacaklar her bir yıl için yıl sonu bakiyelerinin yüzde üçbuçüğü esas alınmak suretiyle belirtilen esas ve usuller çerçevesinde hesaplanır. Alım satım hesabı dışında tutulan menkul kıymetler, bu fıkra uygulamasında, ticari bankacılık faaliyet kolu kapsamına giren nakdi kredi ve diğer alacaklar gibi değerlendirilir. Bu uygulamanın kullanılabilmesi için yapılan izin başvurusu ve bazı kriterlerin yerine getirilmesi gerekmektedir.

3.3.4. İleri Ölçüm Yöntemleri

Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik'te İleri Ölçüm Yaklaşımlarına değinilmemiş olup, BDDK'dan alınacak izinle bu tekniklerin de kullanılması mümkün olabilmektedir. İleri ölçüm yaklaşımları diğer yaklaşımlara göre daha karmaşık bir yapıya sahip olup, riske en duyarlı yaklaşımlardır. Basel Komitesi, bankaları, iç verilerini de kullanarak kendi ileri ölçüm sistemlerini geliştirmeleri ve bu doğrultuda gerekli sermaye tahsisini yapmaları yönünde teşvik etmektedir. İleri ölçüm yöntemleri; İçsel Ölçüm Yaklaşımı, Kayıp Dağılımı Yaklaşımı, Kalitatif Yaklaşımlar, Öz Değerlendirme Yaklaşımı olarak ön plana çıkmaktadır. (Çalışma Grubu,2006:97)

3.4. Operasyonel Riskin Kontrolü

Operasyonel riskin azaltılması, transfer edilmesi ya da kontrol edilmesi önemli bir aşama olarak karşımıza çıkmaktadır. Riskler doğru tespit edilip tanımlandıktan ve ölçümü yapıldıktan sonra bu risk için kontrollerin konması, risklerin azaltılması ve kabul edilebilir düzeye çekilmesi gerekmektedir. Bunun çeşitli yöntemleri mevcut olup, bazıları şunlardır(Uysal, 2009:78):

- Sigorta kullanımı: Sigorta hizmeti alındığında bazı riskler bertaraf edilebilir. Korunma hizmetinin satın alınıp alınmayacağı mevcut sermaye ve riskin büyüklüğü çerçevesinde dengeli olmalıdır.
- Taşeron kullanımı: Riski ortadan kaldıran bir yöntemdir.
- Kontrol tasarlanması: Riskli alanlara İç Kontrol noktalarının yerleştirilmesi
- Limit uygulaması: Örneğin bankanın satın alımlarına limit konması
- Acil durum planlarının hazırlanması: Bankanın sektörel kriz dönemlerinde faaliyetlerini sürdürebilmesi, muhasebe sistemlerini ve veri kaynaklarını işletir halde tutmasına bağlıdır. Bunun içinde iş sürekliliklerini sağlayıcı planların yapılması
- İşe alımların denetimli yapılması: Daha işin başlangıcında işe alımlarının daha özenli yapılması
- İç Denetim faaliyetlerinin artırılması

4. OPERASYONEL RİSK HESAPLAMA YÖNTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN BİR UYGULAMASI

Aşağıda Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelikte belirtilen operasyonel risk hesaplama yöntemleri çerçevesinde, bir katılım bankasına ait operasyonel riske esas tutar hesaplamaları gerçekleştirilmiştir.

4.1. Temel Gösterge Yöntemi ile Faaliyet Riskinin Hesaplanması

Temel Gösterge Operasyonel Risk Sermaye Yükümlülüğü Ortalaması: Bankanın son üç yıl itibariyle gerçekleşen yılsonu brüt gelir tutarının yüzde onbeşinin ortalamasıdır. Hesaplanan yıllık brüt gelir tutarının negatif ya da sıfır olması halinde bu yıl ve bu yıla ilişkin brüt gelir tutarı hesaplama dahil edilmeksizin ortalama hesaplanır. Son üç yıl boyunca yıllık brüt gelir tutarının negatif ya da sıfır olması halinde operasyonel riske esas tutar hesaplanmaz.

Temel Gösterge Operasyonel Riske Esas Tutar: Temel Gösterge Operasyonel Risk Sermaye Yükümlülüğü ortalamasının on iki buçuk ile çarpılması suretiyle bulunacak tutar, operasyonel riske esas tutar olacaktır.

Yukarıdaki açıklamalarda da ifade edildiği gibi Temel Gösterge Yöntemi ile hesaplama yapılabilmesi için katılım bankasının 2012, 2011 ve 2010 yılsonu dönemlerine ait gelir tablolarından aşağıdaki gelir kalemleri kullanılmıştır.

Tablo 3. Temel Gösterge Yöntemine Göre Operasyonel Risk Tutarı ve Sermaye Yükümlülüğü (1.000 TL)

No	BANKA FAALİYETLERİ	2012	2011	2010
1	Net Faiz / Net Karpayı Gelirleri	792.111	574.459	472.983
2	Net Ücret ve Komisyon Gelirleri	108.231	95.939	83.035
3	Bağlı Ortaklık ve İştirak Hisseleri Dışındaki Hisse Senetlerinden Elde Edilen Temettü Gelirleri	-	-	-
4	Ticari Kar/Zarar (Net)	56.700	66.349	57.239
5	Diğer Faaliyet Gelirleri	91.808	84.206	78.199
6	A/S Hariç Diğer Aktiflerin Satılmasından Elde Edilen Kar/zarar	-	-	-
7	Olağanüstü Gelirler	64.232	61.795	56.954
8	Destek Hizmeti Karşılığı Yapılan Faaliyet Giderleri	1.544	900	-
9	Sigortadan Tazmin Edilen Tutarlar	130	135	49
10	Temel Gösterge-Brüt Gelir (sıra 1+2+3+4+5-6-7-8-9)	982.944	758.123	634.453
11	Temel Gösterge-Sermaye Yükümlülüğü (sıra 10 x %15)	147.441	113.718	95.167
12	Temel Gösterge- Operasyonel Risk Sermaye Yükümlülüğü Ortalaması	(147.441 +113.718 + 95.167) /3= 118.776		
13	Temel Gösterge-Operasyonel Riske Esas Tutar (Sıra 12 x 12,5)	118.776 X 12,5= 1.484.700		

Tablo 3'te görüldüğü gibi Temel Gösterge Yöntemine göre operasyonel risk sermaye gereksinimi 118.776.000-TL, operasyonel riske esas tutar 1.484.700.000-TL olarak hesaplanmıştır.

4.2. Standart Yöntem ile Faaliyet Riskinin Hesaplanması

Bu yöntemde hesaplama yapabilmek için bankanın sistemsel alt yapısının, gelir ve giderlerini faaliyet kollarına ayırabilecek/eşleştirecek düzeyde geliştirilmiş olması gerekmektedir. Bu sistem detaylı olarak ve bankanın bu yöntem ile ilgili politikalarına uygun şekilde hazırlanmalı, tüm gelir ve giderlerini kapsamalıdır. Aşağıdaki uygulama bu yönteme uygun sistemsel alt yapısı olmayan bir bankanın mizan, gelir tablosu ve bilanço ve mizan verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır. Bu verilerden ayrıştırılması mümkün olmayan gelir ve gider kalemleri ilgili faaliyet kollarının toplam içerisindeki büyüklüklerine göre orantılanmıştır. Kurumsal Finansman ve Varlık Yönetimi faaliyet kolları ile ilgili bankanın gelir ya da gider kalemleri olmadığından dolayı bu faaliyet kolları boş bırakılmıştır. Dolayısıyla net bir tutar değil fakat ortalama yaklaşık bir sonuca ulaşılmıştır.

Brüt gelir hesaplaması yapılırken ilgili faaliyet koluna giren faiz/kar payı gelirleri ile faiz/kar payı dışı gelirlerin toplamından, faiz/kar payı giderleri ile faiz/kar payı dışı giderlerinin farkı dikkate alınmıştır.

Bu hususlar ışığı altında aşağıdaki tablo 4 oluşturulabilmektedir:

Tablo 4. Bankanın Faaliyet Kolları İtibari ile Gelirleri (1.000 TL)

No	BANKA FAALİYETLERİ KOLLARI	2012	2011	2010
1	Kurumsal Finansman	-	-	-
2	Alım-Satım	174.907	134.544	112.120
3	Perakende Bankacılık	189.232	159.881	135.918
4	Perakende Aracılık	6.769	5.207	4.339
5	Ticari Bankacılık	586.292	430.994	359.162
6	Takas ve Ödemeler	24.912	19.163	15.969
7	Acenta Hizmetleri	832	642	535
8	Varlık Yönetimi	-	-	-
9	Toplam Brüt Gelir	982.944	750.431	628.043

Faaliyet kollarına göre ayrımı gerçekleştirilen yılsonu, önceki yılsonu ve iki önceki yılsonu brüt gelir, Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine Ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelikte belirtilen faaliyet kollarına ait oranlar ile çarpılarak her bir faaliyet koluna ait sermaye yükümlülüğü elde edilir. Son 3

yıla 2012, 2011 ve 2010 yıllarına ait elde edilen sermaye yükümlülükleri toplamlarının ortalaması 12,5 ile çarpılarak standart yöntemde operasyonel riske esas olan tutar hesaplanır.

Tablo 5. Standart Yönteme Göre Operasyonel Risk Tutarı ve Sermaye Yükümlülüğü(1.000 TL)

No	BANKA FAALİYETLERİ	2012	2011	2010
1	Kurumsal Finansman -(%18)	-	-	-
2	Alım-Satım - (%18)	31.483	24.218	20.182
3	Perakende Bankacılık - (%12)	22.708	19.186	16.310
4	Perakende Aracılık - (%12)	812	625	521
5	Ticari Bankacılık - (%15)	87.944	64.649	53.874
6	Takas ve Ödemeler - (%18)	4.484	3.449	2.874
7	Acenta Hizmetleri - (%15)	125	96	80
8	Varlık Yönetimi - (%12)	-	-	-
9	Standart Yöntem-Sermaye Yükümlülüğü (Brüt Gelir x Oran)	147.556	112.223	93.841
10	Standart Yöntem-Operasyonel Risk Sermaye Yükümlülüğü Ortalaması	(147.556+112.223+93.841)/3=117.874		
11	Standart Yöntem-Operasyonel Riske Esas Tutar (sr 10 x 12,5)	1.473.420		

Tablo 5'te görüldüğü gibi Standart Yöntem ile operasyonel risk sermaye gereksinimi 117.874.000-TL, operasyonel riske esas olan tutar ise 1.473.200.000-TL olarak hesaplanmıştır.

4.3. Standart Yöntemde Alternatif Uygulama ile Hesaplama

Bu yöntem de standart yöntem gibi bankanın gelir ve giderlerini faaliyet kollarına ayırmaya gereksinim duyar. Standart yöntem ile birkaç detayda farklılık gösterir. Aşağıdaki uygulama yine bu yönteme uygun sistemsel alt yapısı olmayan bir bankanın mizan, gelir tablosu ve bilanço ve mizan verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır. Standart yöntemde olduğu gibi bu verilerden ayrıştırılması mümkün olmayan gelir ve gider kalemleri ilgili faaliyet kollarının toplam içerisindeki büyüklüklerine göre orantılanmıştır. Bu yöntemde perakende bankacılık ve ticari bankacılık faaliyet kollarına ait brüt gelirler yerine bu faaliyet kollarına ait toplam kredi bakiyesinin 0,035 katsayısı ile çarpımı dikkate alınacağından dolayı, ek olarak ticari bankacılık ve perakende bankacılık faaliyet kollarına ait kredi bakiyeleri de mizan yardımıyla yaklaşık olarak sınıflandırılmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla alternatif standart yöntemde de net bir tutar değil fakat ortalama yaklaşık bir sonuca ulaşılmıştır.

Yine standart yöntemdeki gibi brüt gelir hesaplaması yapılırken ilgili faaliyet koluna giren faiz/kar payı gelirleri ile faiz/kar payı dışı gelirlerin toplamından, faiz/kar payı giderleri ile faiz/kar payı dışı giderlerinin farkı dikkate alınmıştır.

Bu hususlar ışığı altında aşağıdaki tablo 6 oluşturulabilmektedir.

Tablo 6. Bankanın Faaliyet Kolları İtibari ile Gelirleri (1.000 TL)

No	BANKA FAALİYETLERİ KOLLARI	2012	2011	2010
1	Kurumsal Finansman (Brüt Gelir)	-	-	-
2	Alım-Satım (Brüt Gelir)	174.907	134.544	112.120
3	Perakende Bankacılık (Toplam Kredi Bakiyesi*0,035)	84.607	65.082	54.235
4	Perakende Aracılık (Brüt Gelir)	6.769	5.207	4.339
5	Ticari Bankacılık (Toplam Kredi Bakiyesi*0,035)	353.998	272.306	226.922
6	Takas ve Ödemeler (Brüt Gelir)	24.912	19.163	15.969
7	Acenta Hizmetleri (Brüt Gelir)	832	642	535
8	Varlık Yönetimi (Brüt Gelir)	-	-	-
9	Toplam	646.025	496.944	414.120

3 nolu satırda Perakende Bankacılık ve Ticari Bankacılık faaliyet kollarına ait toplam kredi bakiyeleri, Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine Ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelikte belirtilen 0,035 katsayısı ile çarpılmıştır.

Daha sonra yine aynı Yönetmelikte belirtilen faaliyet kollarına tekabül eden katsayılar ile çarpılmak suretiyle her bir faaliyet koluna ait operasyonel risk sermaye yükümlülüğü elde edilmiştir. Son 3 yıldaki bu sermaye yükümlülüklerinin ortalamasının 12,5 ile çarpılmasıyla da alternatif standart yöntemde operasyonel riske esas tutar elde edilmiştir.

Aşağıda tablo 7’de bu işleyiş görülmektedir:

Tablo 7. Alternatif Standart Yönteme Göre Operasyonel Risk Tutarı ve Sermaye Yükümlülüğü (1.000 TL)

Sıra No	BANKA FAALİYETLERİ	2012	2011	2010
1	Kurumsal Finansman - (%18)	-	-	-
2	Alım-Satım - (%18)	31.483	24.218	20.182
3	Perakende Bankacılık (Bakiye Tutarının %3,5)-(%12)	10.153	7.810	6.508
4	Perakende Aracılık - (%12)	812	625	521
5	Ticari Bankacılık (Bakiye Tutarının %3,5) - (%15)	53.100	40.846	34.038
6	Takas ve Ödemeler - (%18)	4.484	3.449	2.874
7	Acenta Hizmetleri - (%15)	125	96	80
8	Varlık Yönetimi - (%12)	-	-	-
9	Standart Yöntemde Alternatif Uygulama-Sermaye Yükümlülüğü	100.157	77.044	64.203
10	Standart Yöntemde Alternatif Uygulama-Operasyonel Risk Sermaye Yükümlülüğü Ortalaması	(100.157 + 77.044 + 64.203) / 3 = 80.468		
11	Standart Yöntemde Alternatif Uygulama-Operasyonel Riske Esas Tutar (Sıra 10 x 12,5)	1.005.850		

Buna göre; yapılan bu işlemler sonucunda Standart Yöntemde Alternatif Uygulama’da operasyonel risk sermaye gereksinimi 80.468.000-TL, operasyonel riske esas olan tutar 1.005.853.000-TL olarak hesaplanmıştır.

4.4. İleri Ölçüm Tekniklerinden İçsel Değerlendirme Yöntemi ile Hesaplama

Basel kriterlerinde de belirtildiği gibi en az 5 yıllık bir veri tabanına sahip olunması gerekmesi nedeniyle katılım bankasında sistemsel altyapı kurulu olmadığından bu yöntemin uygulanmasına geçilememiş, operasyonel risk matrisi oluşturulmamıştır. Bu nedenle piyasada bu yöntemi uygulayan diğer bankaların uygulama ve sonuçlarına bakılmış, Temel Gösterge Yöntemi ile hesaplanan operasyonel risk sermaye gereksinimi ve operasyonel riske esas olan tutarın ortalama olarak yarısı oranında sonuç verdiği görülmüştür.

SONUÇ

Gelir kalemlerinin azaldığı ve rekabetin kızıştığı bankacılık sektöründe, bankalar çeşitli riskleri almak durumunda kalmaktadır. Bu risklerden biri de, hesaplamalara Basel II ile dahil edilmeye başlanmış olan operasyonel risktir. Operasyonel risk; insan, süreç, sistem ve dışsal faktörler kaynaklı olarak ortaya çıkabilmektedir. Bu risklerin bertaraf edilebilmesi için bankalar, belirli bir tutarda operasyonel risk için sermaye ayırmak durumundadırlar. Operasyonel risk sermaye gereksiniminin hesaplanması da gerek Basel gerekse de Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine Ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik çerçevesinde Temel Gösterge, Standart, Standart Alternatif ve İleri Derece olmak üzere 4 yaklaşımla ölçülebileceği belirtilmektedir.

Örnek uygulamada da görüldüğü üzere bu yaklaşımlar sonucu hesaplanan sermaye gereksinimi ve operasyonel riske esas tutarlar farklılık göstermektedir. Aşağıdaki tabloda bu farklılıklar görülmektedir.

Tablo 8. Yönetmelerin Karşılaştırılması

Hesaplama Türü	Operasyonel Risk Sermaye Gereksinimi	Operasyonel Riske Esas tutar
Temel Gösterge	118.776.000	1.484.700.000
Standart yöntem	117.874.000	1.473.420.000
Standart Alternatif yöntem	80.468.000	1.005.853.000
İleri Derece Yöntemi (İçsel Değerlendirme Yaklaşımı)	< 80.468.000	< 1.005.853.000

Tablodan da anlaşıldığı üzere; operasyonel risk hesaplama yöntemi karmaşıklıkla operasyonel riske esas tutar ve operasyonel risk sermaye gereksinimi azalmaktadır. Hesaplamasını gerçekleştirebildiğimiz 3 yöntemden banka için en faydalı olanı standart yöntemde alternatif yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır.

İleri derece yöntemlerinden içsel değerlendirme yaklaşımı ise uygulayan bazı bankalarda araştırılmış, beklenmeyen kayıpların hesaplanabilmesi için çok karmaşık bir sistemi gerektirdiği anlaşılmıştır.

Karların azaldığı, rekabetin kızıştığı günümüzde bankalar, giderlerini azaltma yoluna koyulmuşlardır. Bu giderlerini azaltırken, kaynaklarını da artırma çabası içindedirler. Operasyonel risk sermaye gereksiniminin azaltılması, azaltılan sermayenin kaynak olarak kullanılması anlamına gelmektedir. Böyle önemli bir ekonomik faydası olan risk gereksiniminin azaltılması önümüzdeki dönemlerde bankaların gerçekleştirmek istedikleri hedefler arasında yer alacaktır. Dolayısıyla rekabet avantajı elde etmek ve kaynakların etkin kullanımını sağlamak isteyen bankalar, operasyonel risk sermaye gereksinimini minimize etmek için en azından standart alternatif yöntemine, eğer mümkün görülüyorsa ileri derece yöntemine (İçsel Değerlendirme Yaklaşımı) uygun bir sistemsel altyapı kurmalı ve bu yöntemde hesaplamalarını gerçekleştirmelidirler.

KAYNAKÇA

- Altıntaş, M.A., (2006), Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Atan, M., (2002), Risk Yönetimi ve Türk Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara
- Babuşcu, Ş., (2009), Bankacılık, Akademi Eğitim Yayıncılık, Ankara.
- BDDK, (2012a), Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete Tarihi: 28.06.2012, Resmi Gazete Sayısı: 28337, http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Mevzuat/Bankacilik_Kanununa_Iliskin_Duzenlemeler/1678yonetmelik_16_7_2013_pdfhali.pdf
- BDDK, (2012b), Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine Ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik, Resmi Gazete Tarihi: 28.06.2012, Resmi Gazete Sayısı: 28337, http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Mevzuat/Bankacilik_Kanununa_Iliskin_Duzenlemeler/12794bankalarin_sermaye_yeterliliğinin_olculmesine_ve_değerlendirilmesine_iliskin_yonetmelik.pdf
- Bolgün, K.Evren, Akçay, M.Barış, (2009), Türk Finans Piyasalarında Entegre Risk Ölçüm ve Yönetim Uygulamaları Risk Yönetimi, Scala Yayıncılık, İstanbul
- Erçel, G., (2000), Konuşmalar 1999, Finansal Risk Yönetimi, 6.Yıllık "Global Finance Conference" Bilgi Üniversitesi, Nisan, İstanbul.
- Erdoğan, Seyfettin, Ülbeği, Cesur, (2009), "Operasyonel Risk Algısına Yönelik Bir Araştırma" *Bankacılar Dergisi*, TBB Yayınları, Sayı.71, ss
- Frexias X., Rochet J.C., (1999), Microeconomics of Banking, MIT Press, U.S.A
- Heffernan S., (1996), Modern Banking in Theory and Practice, John Wiley&Sons, U.S.A.
- Kahraman, A., (2000), "Bankacılık Sektöründe Risk Yönetimi ve Beklentiler" , *Active Bankacılık ve Finans Dergisi*, Sayı 15
- Mandacı, P.E., (2003) , "Türk Bankacılık Sektörünün Taşıdığı Riskler ve Finansal Krizi Aşmada Kullanılan Risk Ölçüm Teknikleri", *Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), s.67-84
- Mazıbaş, Murat, (2005), "Operasyonel Riske Basel Yaklaşımı: Üç Yapısal Blok Çerçevesinde Bir Değerlendirme", *BDDK Araştırma Raporları*, Sayı.1
- Operasyonel Risk Çalışma Grubu , (2006), "Operasyonel Risk İleri Ölçüm Yaklaşımları Kullanılarak Ekonomik Sermaye Hesaplanması, İleri Ölçüm Yaklaşımları-Ekonomik Sermaye İlişkisi", *Bankacılar Dergisi*, TBB Yayınları, Sayı.58
- Resmi Gazete, Sayı 28337, "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik" 28 Haziran 2012
- Uysal, Ertuğrul Umut, (2009), "Operasyonel Risk Yönetiminde Senaryo Analizi", *Bankacılar Dergisi*, TBB Yayınları, Sayı.69
- Yıldırım, O., (2004), "Türk Bankacılık Sektörünün Temel Sorunları ve Sektörde Yaşanan Mali Riskler", *Dış Ticaret Dergisi*, Yıl:9, Sayı:30